

Konsolidacja Sprawozdań Finansowych

Prof. UEK dr hab. Katarzyna Świetla

Kurs na moodle

- Nazwa pełna kursu: Konsolidacja sprawozdań finansowych 2022/2023
- Nazwa skrócona: KSF23/24
- Hasło: KSF23/24
- Zasady funkcjonowania kursu - omówienie

Plan wykładów

1. Przesłanki tworzenia grup kapitałowych, Kontrola w grupie kapitałowej, Wycena posiadanych udziałów – metody
2. Metoda ceny nabycia (metoda kosztu- cost method)
3. Metoda praw własności (equity)
4. Konsolidacja, Kluczowe zagadnienia konsolidacji sprawozdań finansowych
5. Metody połączenia w polskim prawie bilansowym (metoda łączenia udziałów, metoda nabycia)
6. Wybrane zagadnienia konsolidacji sprawozdań finansowych (Wartość firmy według UoR i MSSF, Waluta funkcjonalna, Przejęcie odwrotne, Różnice kursowe, Test na utratę wartości)
7. Sprawozdanie skonsolidowane w kontekście regulacji Ustawy o Rachunkowości oraz MSSF i MSR
8. Badanie sprawozdań skonsolidowanych

Wykład 1

Przesłanki tworzenia grup
kapitałowych

Kontrola w grupie kapitałowej

Wycena udziałów - metody

- Zgodnie z polskimi przepisami grupa kapitałowa jest konstrukcją mającą umocowanie i definicję prawną zawartą w zapisach ustawy o rachunkowości oraz ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów.
- Definicja grupy kapitałowej (art. 3 ust. 1 pkt 44 ustawy o rachunkowości (z dnia 29 września 1994 r.; Dz. U. 2019, poz. 351) przyjmuje, że przez grupę kapitałową rozumie się jednostkę dominującą wraz z jednostkami zależnymi.
- Grupa kapitałowa składa się z co najmniej dwóch podmiotów.
- W strukturze grupy kapitałowej wyodrębnia się samodzielne podmioty gospodarcze będące spółkami kapitałowymi.
- Relacje zachodzące pomiędzy spółkami wynikają z posiadania przez podmiot nadrzędny udziałów lub akcji w innych podmiotach grupy.

Grupę kapitałową zalicza się można do jednej z wielu form koncentracji przedsiębiorstw.

Pojęcie grupy kapitałowej często jest utożsamiane z pojęciem holdingu, co wynika z faktu, że pojęcia te nie są jednoznacznie sprecyzowane w prawie polskim.

Najczęściej pojęcia te stosowane są zamiennie choć w niektórych opracowaniach literaturowych zostały wyodrębnione dla nich osobne definicje.

Funkcjami grupy kapitałowej jest:

- zarządzanie poszczególnymi spółkami tworzącymi grupę kapitałową, które obejmuje prowadzenie oraz zarządzanie działalnością operacyjną (wytwarzanie wyrobów, świadczenie usług), a także ich rozwojem,
- zarządzanie grupą kapitałową dotyczy strategicznego zarządzania rozwojem grupy oraz udziałami w spółkach podporządkowanych.

Wśród grup kapitałowych wyróżnia się:

- operacyjne - ich celem jest wzmocnienie pozycji rynkowej spółki matki w obszarze działalności operacyjnej przez posiadane przez nią spółki córki,
- zarządcze (strategiczne) - służące tworzeniu synergii pomiędzy działaniami posiadanych spółek córek,
- finansowe grupy kapitałowe – dążące do maksymalizacji osiąganych korzyści ekonomicznych oraz finansowych przy jednoczesnej minimalizacji ryzyka finansowego.

Podstawowym kryterium przynależności spółek do grupy kapitałowej jest podporządkowanie jednostce dominującej, które może wynikać z:

- posiadania większości udziałów (akcji),
- unormowanego lub statutowego decydowania o powołaniu lub odwoływaniu większości władz spółki,
- posiadania praw decyzyjnych na mocy umowy z innymi współnikami (udziałowcami).

Ogólną przesłanką tworzenia grup kapitałowych jest oczekiwanie wzrostu zyskowności zainwestowanych kapitałów.

Najczęściej w literaturze wymienia się:

- korzyści wynikające z efektu synergii,
- korzyści skali i zakresu,
- zintegrowanie transakcji,
- zwiększenie udziału w rynku, bądź zdobycie nowego rynku lub sfery działalności,
- korzyści podatkowe.

- Efekt synergii oznacza współdziałanie wielu czynników, którego efekt jest większy niż suma składowa wszystkich działań.
- Polega on na uzyskaniu dodatkowych korzyści finansowych przez połączone podmioty dzięki optymalizacji konkretnych procesów czego następstwem jest np. zmniejszenie kosztów (przez wyeliminowanie dublujących się obszarów) lub zwiększenie przychodów przez bardziej efektywne wykorzystanie istniejących zasobów.
- Jest on powszechnie dostrzegany wśród podmiotów gotowych na generowanie wzrostu dzięki transakcjom fuzji i przejęć.
- Prawidłowe planowanie konstruowania grupy kapitałowej powinno być poprzedzone analizą wszystkich możliwych do osiągnięcia synergii i w konsekwencji dopiero powinno nastąpić projektowanie struktury grupy przy poszukiwaniu odpowiednich spółek do włączenia do grupy.

- Wyróżnia się wiele rodzajów synergii, które uznawane są za uzasadnienie integracji przedsiębiorstw.
- Łączenie się firm będące metodą prowadzącą do wzrostu wartości, wynika z wiedzy w zakresie odpowiedniego wykorzystania rozwiązań strukturalnych i strategicznych czego wynikiem jest właśnie efekt synergii.
- Procesy łączenia się podmiotów gospodarczych i związana z tym koncentracja kapitału mogą wpłynąć pozytywnie zarówno na pozycję konkurencyjną przedsiębiorstw na ich rynku krajowym jak też sprzyjać podejmowaniu efektywnej ekspansji na rynki zagraniczne.

Najważniejszym celem powstawania grup kapitałowych jest oczekiwany wzrost zyskowności.

Na skutek powstałych zależności kapitałowych między jednostkami i stworzeniu grupy jej zyskowność jest większa, aniżeli suma zyskowności poszczególnych jednostek grupy.

Jednocześnie wartość całej grupy, wyrażona rynkową ceną akcji nowopowstałego podmiotu powinna być wyższa niż suma wartości akcji poszczególnych przedsiębiorstw przed połączeniem.

Jest to tak zwany efekt synergii, trafnie przedstawiany relacją $2+2>4$.

A zatem połączenie pozwala na uzyskanie efektów wyższych niż suma wyników każdej z firm przed tym procesem.

Zakres kontroli spółek zależnych

Zakres kontroli spółek zależnych może być różny i przejawiać się może: w kontroli pełnej (wyłącznej), kontroli wspólnej (łączej), bądź posiadaniu znaczącego wpływu.

Kontrola pełna sprawowana przez spółkę dominującą nad spółką zależną może wynikać z:

- kontroli prawnej – (poprzez posiadanie bezpośrednio lub pośrednio, większości praw głosów); lub
- kontroli faktycznej – (poprzez powoływanie i zwalnianie większości członków zarządu i organów nadzorczych); lub
- kontroli ekonomicznej albo statutowej – (poprzez prawo władcze wpływania na działalność spółki zależnej).

W przypadku kontroli pełnej spółka macierzysta posiada dominujący wpływ na działalność spółek zależnych, który wyraża się w sprawowaniu kontroli i nadzorowaniu spółek zależnych.

Przyjmuje się, że kontrola pełna ma miejsce wówczas, gdy jednostka posiada więcej niż połowę praw do głosu w jednostkach zależnych.

Metody prezentacji informacji o posiadanych udziałach przez inwestora

W rachunkowości wyróżnia się obecnie cztery metody postępowania przy sporządzaniu sprawozdań finansowych przedsiębiorstw posiadających akcje drugiego przedsiębiorstwa. Są to:

- **metoda kosztu** (ceny nabycia,)
- **metoda praw własności,**
- **metoda nabycia,**
- **metoda łączenia udziałów** (metoda scalania kapitałów).

W przypadku, gdy spółka posiada udziały w innej jednostce **do 20%** akcji z prawem głosu do wyceny lokat stosuje się **metodę kosztu**.

Jeśli spółka posiada **20-50%** akcji z prawem głosu, co oznacza, że spółka może posiadać (mieć) znaczący wpływ na politykę tej jednostki, wówczas właściwą do wyceny lokat jest **metoda praw własności**.

W przypadku gdy spółka posiada więcej niż 50% akcji z prawem głosu, czyli posiada bezwzględną kontrolę nad działalnością innej jednostki (posiada jednostkę zależną), należy w wielu przypadkach stosować odpowiednie **procedury konsolidacyjne**.

Dwie pierwsze metody mają zastosowanie w przypadku wyceny inwestycji w aktywa finansowe, czyli lokat kapitałowych w przedsiębiorstwach podporządkowanych.

Trzecia i czwarta wykorzystywane są jako metody rozliczania połączeń przedsiębiorstw. W zależności identyfikacji połączenia stosuje się metodę łączenia udziałów (fuzja, pooling, merger method) lub metodę nabycia (acquisitions, purchase method) .

Do inwestycji w instrumenty kapitałowe zalicza się przede wszystkim akcje, które są papierami wartościowymi potwierdzającymi poprzez dokument lokatę kapitału i tym samym wyrażające prawo akcjonariusza (właściciela) do majątku danej spółki.

Są to **Papiery bezterminowe**, nie można ich wycofać ze spółki, dokąd ona kontynuuje działalność^[1]. Można je jednak odsprzedać na wtórnym rynku., jeżeli nie posiadają żadnych ograniczeń w tym zakresie.

Podobny charakter mają udziały w pozostałych spółkach handlowych i osobowych. Chociaż one najczęściej nie funkcjonują na uregulowanym rynku. W tym przypadku ustalenie ceny rynkowej jest zdecydowanie trudniejsze .

^[1] Oczywiście zgodnie z kodeksem spółek handlowych istnieją przypadki wycofywania ich z rynku (np.) umarzenia, ale tylko w uzasadnionych przypadkach i zgodnie z prawem.

Stosowanie w rachunkowości właściwych metod dla określonej formy powiązań kapitałowych (finansowych) różnych jednostek gospodarczych uzależnione jest w większości od wielkości posiadanych udziałów (akcji) jednej jednostki (inwestującej) w innej.

Wybór metody wyceny inwestycji w aktywa finansowe zależy od :

- zakwalifikowania lokaty (inwestycji w instrumenty kapitałowe) przez inwestora do aktywów finansowych krótkoterminowych lub długoterminowych aktywów finansowych;
- momentu przeprowadzenia wyceny;
- skali wyceny lokaty — jednostkowej lub skonsolidowanej.

Najbardziej istotny jest fakt, jak długo i w jakim stopniu będzie sprawowana kontrola na danym składniku finansowym.

- Przewidywany okres kontroli decyduje o pierwszym warunku, czyli o przydzieleniu lokaty do aktywów trwałych bądź obrotowych.
- Sprawowanie kontroli przez jednostkę nad finansowym składnikiem oznacza nie tylko prawdopodobny bezpośredni lub pośredni dopływ z tego tytułu korzyści ekonomicznych w postaci środków pieniężnych lub ich ekwiwalentów, ale także ewentualne ryzyko poniesienia strat (zmniejszenia korzyści ekonomicznych), wywołanych utratą przez ten składnik wartości, najczęściej spowodowanych przez czynniki zewnętrzne.

Te same czynniki mogą również wpłynąć na zwiększenie korzyści ekonomicznych. Wszystkie te informacje powinny być odzwierciedlone w wartościach bilansowych składników, które podlegają niniejszym zmianom. Ten czynnik będzie kształtował metodę wyceny aktywów finansowych.

Zgodnie z prawem polskim zawartym w ustawie o rachunkowości należy przeprowadzić wycenę bilansową aktywów finansowych długoterminowych inaczej niż aktywów finansowych krótkoterminowych.

w art. 28 ustawy o rachunkowości : w ust. 1:- pkt 5

inwestycje krótkoterminowe wycenia się- według ceny (wartości) rynkowej albo według ceny nabycia lub ceny (wartości) rynkowej, zależnie od tego, która z nich jest niższa albo według skorygowanej ceny nabycia - jeżeli dla danego składnika aktywów został określony termin wymagalności, a krótkoterminowe inwestycje, dla których nie istnieje aktywny rynek, w inny sposób określonej wartości godziwej,

Zasady bilansowej wyceny inwestycji długoterminowych

Inwestycje długoterminowe są to aktywa utrzymywane przez jednostkę przez okres dłuższy niż rok od dnia bilansowego w celu osiągnięcia korzyści ekonomicznych w postaci:

- przyrostu ich wartości,
- uzyskiwania z nich przychodów, np. odsetek, dywidend,

Jeżeli jednostka w oparciu o [art. 28b](#) ustawy o rachunkowości **nie stosuje do** wyceny aktywów finansowych przepisów [rozporządzenia Ministra Finansów z dnia 12 grudnia 2001 r. w sprawie szczegółowych zasad uznawania, metod wyceny, zakresu ujawniania i sposobu prezentacji instrumentów finansowych](#) (Dz. U. z 2017 r. poz. 277), posiadane długoterminowe aktywa finansowe wycenia na dzień bilansowy na podstawie [art. 28 ust. 1 pkt 3](#) ustawy o rachunkowości

w art. 28 ustawy o rachunkowości : a) w ust. 1:- pkt 3

udziały w innych jednostkach oraz inne niż wymienione w pkt. 1a inwestycje zaliczone do aktywów trwałych należy wycenić na dzień bilansowy - według ceny nabycia pomniejszonej o odpisy z tytułu trwałej utraty wartości lub według wartości godziwej albo **skorygowanej ceny nabycia - jeżeli dla danego składnika aktywów został określony termin wymagalności;**

wartość w cenie nabycia można przeszacować do wartości w cenie rynkowej, a różnicę z **przeszacowania rozliczyć zgodnie z art. 35 ust. 4,**

W świetle tego przepisu, długoterminowe aktywa finansowe podlegają nie rzadziej niż na dzień bilansowy wycenie według:

- ceny nabycia pomniejszonej o odpisy z tytułu trwałej utraty wartości lub
- wartości godziwej albo
- skorygowanej ceny nabycia, jeżeli dla danego składnika aktywów został określony termin wymagalności,
- wartości w cenie nabycia przeszacowanej do wartości w cenie rynkowej (różnicę z przeszacowania rozlicza się zgodnie z [art. 35 ust. 4](#) ustawy o rachunkowości).

Analogicznie wycenia się udziały w jednostkach podporządkowanych zaliczone do aktywów trwałych.

Przy czym do wyceny tych udziałów można stosować również metodę praw własności (por. art. 28 ust. 1 pkt 4 ustawy o rachunkowości).

Uwaga: Decyzję w sprawie metody wyceny na dzień bilansowy długoterminowych aktywów finansowych, podejmuje kierownik jednostki i zapisuje w polityce rachunkowości.

w art. 28: w ust. 1:- pkt 4

udziały w jednostkach podporządkowanych zaliczone do aktywów trwałych – wycenia się według zasad określonych w pkt 3 lub **metodą praw własności, pod warunkiem, że będzie ona stosowana jednolicie wobec wszystkich jednostek podporządkowanych,**

W metodzie wyceny lokat należy uwzględnić następujące kwestie dotyczące rozliczania:

- nabycia akcji (udziałów);
- otrzymania dywidend;
- zbywania posiadanych akcji (udziałów),
- różnice kursowe,

	Aktywa finansowe krótkoterminowe	Aktywa finansowe długoterminowe
Wycena bieżąca	Metoda ceny nabycia	Metoda ceny nabycia
Wycena bilansowa jednostkowa	LCM	Metoda „przeceny”
Wycena bilansowa skonsolidowana		
Mniej niż 20% praw do głosu	LCM	Metoda „przeceny”
20%- 50% praw do głosu	LCM	Metoda „przeceny” ewentualnie Metoda praw własności* * jeśli tak zdecyduje jednostka dominującą w grupie kapitałowej
Więcej niż 50% praw do głosu	LCM	Metoda praw własności

LCM -niższy koszt(cena nabycia) niż cena rynkowa